

Agendapunt 7. Wijziging Reglement Kandidaatstelling en verkiezingen

Voorstel wijziging Reglement Kandidaatstelling en verkiezingen

Samenvatting

Bij de kandidaatstellingsprocedure voor de TK verkiezingen van 2021 is gebleken dat het voor kandidaten op de kandidaatslijst erg complex is om in te stemmen met een amendement voor wijziging van de kandidaatstelling. Reden hiervoor is de aanwezige druk om loyaal te zijn aan het oordeel van de selectiecommissie en de besluitvorming door het Landelijk Bestuur.

Om onnodige druk in de toekomst te vermijden, en het congres de laatste stem te geven bij procedures is het gewenst om artikel 14 van het reglement aan te passen. Kandidaten worden niet meer expliciet gevraagd om in te stemmen met een amendement.

Mocht een kandidaat zelf geen hogere plaatsing wensen, dan blijft het mogelijk om het amendement niet in stemming te brengen.

Aanvullend is het landelijk bestuur van mening dat het goed is om de kandidaatstellingsprocedure verder te evalueren. Hiervoor wordt een commissie ingesteld. De commissie wordt gevraagd om met verdere voorstellen te komen.

Aanleiding

Naar aanleiding van de kandidaatstellingsprocedure voor de TK verkiezingen van 2021, is er op 12 november 2020 een brief naar het Landelijk Bestuur gestuurd door 12 leden van de ChristenUnie uit verschillende regio's, met als penvoerder Pieter Plug uit Ede. Hierbij volgt een deel van die brief, waarbij de naam van de betreffende kandidaat is weggelaten:

"Zoals bij u bekend is door ondergetekenden een amendement opgesteld, met als doel N.N. hoger op de kandidatenlijst te plaatsen. Ondanks zeer brede steun bij partijleden (want zonder dat we daar publiciteit aan hadden gegeven, schaarden zich direct al 87 ChristenUnie leden achter het amendement), is het niet mogelijk dit amendement in te dienen op het komende congres van de ChristenUnie. De oorzaak ligt in de procedure die hiervoor geldt. Een amendement mag alleen worden ingediend als de betreffende kandidaat hiermee instemt. Door dit expliciet als voorwaarde te hanteren, wordt de kandidaat, verantwoordelijk gemaakt voor de indiening van het amendement. Omdat zo'n amendement ten koste gaat van een ander op de lijst, wordt er een onacceptabele hoge druk gelegd op de kandidaat. Dit kan ons inziens nooit de bedoeling zijn geweest bij het bedenken van de regeling omtrent de kandidatenlijst. Waarom een mogelijkheid creëren van amendering als dit praktisch gezien niet mogelijk blijkt? We roepen u daarom op de regeling aan te passen door de, via amendering, voorgestelde verschuivingen op de kieslijst los te koppelen van een instemmingsplicht van een kandidaat."

Het Landelijk Bestuur heeft deze brief meegegeven aan de evaluatiecommissie en om een reactie gevraagd. De commissie heeft hierop als volgt gereageerd.

"De evaluatiecommissie heeft diverse signalen ontvangen dat het congres zich niet voldoende vrij voelde om af te wijken van de voordracht. De huidige procedure hiervoor bracht Kamerleden die lager op de lijst kwamen in een lastige positie (die ze overigens bewonderenswaardig hebben verdragen).

Eenzijds waren er kansen hoger op de lijst te komen dankzij amendering vanuit hun achterbannen. Anderzijds voelden deze Kamerleden de druk om loyaal te zijn aan het

oordeel van de selectiecommissie. De kritische vraag kan worden gesteld of deze balans uiteindelijk goed is gevonden. De evaluatiecommissie beveelt het bestuur aan om de amendingsprocedure rond de kandidatenlijst te heroverwegen in de balans tussen de doordachte voordracht van een competent fractieteam enerzijds en de democratische invloed van het congres anderzijds.”

De brief van Plug e.a. zegt 'dit kan nooit de bedoeling zijn geweest'.

Nu is er, voor zover bekend, nergens opgeschreven wat destijds de bedoeling was van artikel 14.b.

Maar één bedoeling ligt voor de hand. Namelijk voorkomen dat een lijstduwer via een amendement op een potentieel verkiesbare plaats terecht komt. Het is voorgekomen dat een populaire theoloog beschikbaar was om als lijstduwer stemmen te trekken. Er kwam een amendement binnen om deze lijstduwer op een verkiesbare plaats te zetten. Daar heeft de betreffende persoon geen toestemming voor gegeven, hetgeen onnodig gedoe op het congres heeft voorkomen.

Ingewikkelder wordt het als het gaat om amendementen voor personen (vaak zittende Kamerleden) die op de rand van verkiesbaar zijn geplaatst. Bij de ChristenUnie gaat het dan om de plaatsen 5 t/m 8/9. De selectiecommissie heeft de opdracht gekregen om een gebalanceerde fractie voor te stellen als die uit 4 of uit 5, 6 of 7 personen bestaat. Het Landelijk Bestuur heeft ingestemd met het resultaat van de selectiecommissie. De selectiecommissie en het Landelijk Bestuur zijn doorgaans van mening dat je niet moet gaan schuiven in een zorgvuldig samengestelde volgorde.

Maar een specifiek deel van de leden kan het daar niet mee eens zijn en vindt dat bijv. nummer 7 naar plaats 5 moet gaan. Ze kunnen voorkeur voor die kandidaat hebben vanwege regio, expertise, sekse of anderszins.

Bij de huidige formulering van artikel 14 moet de betreffende kandidaat expliciet toestemming geven om het amendement in stemming te geven. Dat betekent dat de betreffende kandidaat in feite moet zeggen dat de selectiecommissie en het Landelijk Bestuur een verkeerde inschatting hebben gemaakt. Bovendien moet de kandidaat ongeveer uitspreken dat hij/zij zich meer geschikt vindt dan degene die door het Landelijk Bestuur op plaats vijf is gezet. En dat is mogelijk een oud-fractiegenoot of – medewerker, waarmee altijd met veel loyaliteit wederzijds is samengewerkt. Dat is heel ongemakkelijk. En het kan ook botsen met de houding die ons wordt voorgehouden in Filippienzen 2:3: ...acht in alle nederigheid de ander belangrijker (NBG 51 zegt 'uitnemender') dan uzelf.

De ChristenUnie heeft gekozen voor een ledendemocratie. Niet de selectiecommissie, niet het Landelijk Bestuur en ook niet de kandidaat-lijsttrekker stelt de lijst vast, maar de ALV, het partijcongres. Meestal zal de ALV het bestuur volgen, maar er is door het instellen van een ledendemocratie voor gekozen dat de ALV corrigerend kan optreden op een bestuursvoorstel. Dit is voor de partij een onopgeefbaar principe.

Het is inderdaad zo dat de huidige formulering van artikel 14b een ongewenste rem zet op de ledendemocratie. Is het dan een oplossing om artikel 14b helemaal weg te halen? Nee, want dat zou jammer zijn van de nuttige functie die het ook kan hebben, namelijk het voorkomen van amendementen over kandidaten die bewust op een lage plaats staan.

Maar door het artikel anders te formuleren in de zin dat een amendement door de betreffende kandidaat kan worden afgekeurd, maar niet expliciet hoeft worden goedgekeurd wordt een belangrijke functie van het artikel gehandhaafd. Namelijk dat een kandidaat niet tegen zijn/haar zin hoger op de lijst wordt geamendeerd.

De nieuwe formulering wordt dan:

b. een amendement wordt niet in behandeling genomen indien de kandidaat die het betreft schriftelijk heeft aangegeven dat niet te willen.

Voorstel

Het Landelijk Bestuur stelt het partijcongres van 21 mei 2022 de volgende wijziging voor in het Reglement Kandidaatstelling en verkiezingen:

Het artikel 14 b, waar nu staat:

b. een amendement kan slechts in behandeling worden genomen indien het ook door de kandidaat die het betreft, wordt ondersteund.

wordt vervangen door het volgende artikel:

b. een amendement wordt niet in behandeling genomen indien de kandidaat die het betreft schriftelijk heeft aangegeven dat niet te willen.

Toelichting bij het voorstel

Met dit voorstel willen we de balans verbeteren tussen de tussen een doordachte voordracht van een competent fractieteam enerzijds en de democratische invloed van het congres anderzijds.

1. Met de nieuwe formulering geven we invulling aan een belangrijk bezwaar van de leden bij de voorgaande procedure. Kandidaten worden vrij om te bewegen zonder dat er meteen een onredelijke druk op hen wordt gelegd om een standpunt in te nemen.
2. Met de voorgestelde aanpassingen heeft het congres betere mogelijkheden om kandidatenlijsten te amenderen.
3. Kandidaten behouden de mogelijkheid om tegen zijn/haar zin hoger op de lijst te worden geamendeerd.

Bijlage: Aangepast reglement Kandidaatstelling en Verkiezingen

Bijlage

Reglement Kandidaatstelling en Verkiezingen

Grondig herzien op 20 november 2021. Artikel 14 herzien op 21 mei 2022.

Toepassing.

Artikel 1.

Dit reglement is van toepassing op de kandidaatstellingsprocedures voor de verschillende verkiezingen voor vertegenwoordigende organen, zoals deze zijn genoemd in artikel 2.

Verantwoordelijkheid en voorbereiding.

Artikel 2.

1. Ten aanzien van de verschillende kandidaatstellingsprocedures voor verkiezingen voor vertegenwoordigende organen, zijn er de volgende besturen en vergaderingen:
  - a. voor de verkiezingen voor de Tweede Kamer: het Landelijk Bestuur en het Partijcongres;
  - b. voor de verkiezingen voor de Eerste Kamer: het Landelijk Bestuur en het Partijcongres;
  - c. voor de verkiezingen voor het Europees Parlement: het Landelijk Bestuur en het Partijcongres;
  - d. voor de verkiezingen voor Provinciale Staten: het Provinciale Uniebestuur en de Provinciale Unievergadering;
  - e. voor de verkiezingen voor een gemeenteraad: het bestuur van de lokale afdeling onder wiens werkgebied de betreffende gemeente valt en de ledenvergadering van die lokale afdeling;
  - f. voor de verkiezingen voor een algemeen bestuur van een waterschap: het bestuur van de Provinciale Unie van de provincie waar het hoofdkantoor van het waterschap is gevestigd en de Provinciale Unievergadering van deze Provinciale Unie, waarbij deze vergadering wordt uitgebreid met lokale afdelingen buiten deze Provinciale Unie waarvan het werkgebied gemeenten betreft die geheel of gedeeltelijk binnen de grenzen van het betreffende waterschap liggen en met individuele leden die in het betreffende waterschap woonachtig zijn.
2. Het bestuur is verantwoordelijk voor de voorbereidingen voor de kandidaatstelling en verkiezingen. Het maakt daartoe een planning, waarbij het de in dit reglement genoemde uiterste termijnen in acht neemt.

Partijbreed databestand met kwalitatieve gegevens van leden.

Artikel 3.

1. De ChristenUnie kent een partijbreed databestand waarin kwalitatieve gegevens van leden worden beheerd.
2. Dit databestand wordt mede beheerd met het oog op permanente scouting van kandidaten in de verschillende kandidaatstellingsprocedures.
3. Het beheer, gebruik en bescherming van dit databestand is onderworpen aan een protocol dat voldoet aan AVG vereisten.

Deelname aan verkiezingen, profielschetsen en samenwerking.

Artikel 4.

1. De ledenvergadering besluit uiterlijk veertien maanden voorafgaande aan de dag van de verkiezingen of aan de verkiezingen wordt deelgenomen.
2. Indien de ledenvergadering heeft besloten om aan de verkiezingen mee te doen, roept het bestuur uiterlijk dertien maanden voorafgaande aan de dag van de verkiezingen de vergadering bijeen waarop het de volgende onderwerpen agendeert:
  - a. een voorstel betreffende de profielschets van de kandidaten,
  - b. een voorstel betreffende de profielschets van de fractie,
  - c. een voorstel tot of een bespreking van eventuele lijstineenschuiving,
  - d. een voorstel tot de totstandkoming van het verkiezingsprogramma en
  - e. een voorstel voor de samenstelling van de selectiecommissie.
3. De bijeenroeping van de leden vindt plaats conform de voor de betreffende vergadering geldende procedure.

Selectiecommissie.

Artikel 5.

1. De selectiecommissie is belast met:
  - a. de werving van kandidaten,
  - b. het selecteren van kandidaten die het voor een plaats op de kandidatenlijst geschikt acht en
  - c. het opstellen van een advies over de kandidatenlijst.
2. De selectiecommissie bestaat uit minimaal drie leden.
3. De Regeling Verenigbaarheid functies is van toepassing op de verenigbaarheid van het lidmaatschap van de selectiecommissie met andere functies.
4. In afwijking van het vorige artikel, tweede lid, onder e, kan het bestuur gemotiveerd voorstellen om af te zien van het instellen van een selectiecommissie. In dat geval vervult het bestuur de functie van de selectiecommissie. De op de selectiecommissie van toepassing zijnde artikelen, zijn dan op het bestuur zo veel mogelijk van overeenkomstige toepassing.
5. Eveneens in afwijking van het vorige artikel, tweede lid, onder e, kan het bestuur vanwege zwaarwegende politieke redenen de vergadering voorstellen om zonder gebruik te maken van een selectiecommissie een lijsttrekker te benoemen.

Werving.

Artikel 6.

1. De selectiecommissie roept individuele leden op om voor een plaats op de kandidatenlijst te solliciteren. Zij kan daarnaast ook gericht leden benaderen met het verzoek om aan deze oproep gehoor te geven.
2. De kandidatuur voor een plaats op de kandidatenlijst kan ondersteund worden door collectieven van leden en door besturen.
3. De selectiecommissie maakt bekend aan welke eisen een sollicitatie of voordracht dient te voldoen.
4. De sollicitatie- en voordrachttermijn bedraagt ten minste zes weken en sluit uiterlijk negen maanden voorafgaande aan de dag van de verkiezingen.
5. De selectiecommissie bevestigt de ontvangst van de ingediende sollicitaties en ondersteuning. Het vermeldt daarbij het geplande verdere verloop van de procedure.

Termijnen voor politici en bestuurders. Artikel 6a.

Als regel wordt gehanteerd dat politici en bestuurders maximaal drie zittingstermijnen in dezelfde functie in dezelfde bestuurslaag in dezelfde plaats plaatsnemen. Wil een selectiecommissie of bestuur van deze regel afwijken, dan moet dit gemotiveerd ter besluitvorming aan de ledenvergadering worden voorgelegd.

Selectie. Artikel 7.

1. De selectiecommissie nodigt iedereen die heeft gesolliciteerd, uit voor een gesprek. Zij maakt van elk gesprek een kort verslag.
2. In afwijking van het vorige lid, kan de selectiecommissie besluiten om een selectie te maken van personen met wie zij een gesprek voert. Dit kan alleen als de toepassing van het in het vorige lid bepaalde tot een onevenredig zware tijd- en werkbelasting voor de selectiecommissie leidt. De selectiecommissie geeft aan de personen die niet worden uitgenodigd aan of hun sollicitatie of voordracht wordt afgewezen, dan wel wordt aangehouden.
3. De selectiecommissie kan gebruik maken van het partijbrede databestand via een daartoe geautoriseerde medewerker van het partijbureau.
4. De selectiecommissie kan voorts gebruik maken van andere selectiemiddelen, mits die te voren bekend zijn gemaakt. Een psychologisch onderzoek of een assessment kan slechts plaatsvinden door of onder verantwoordelijkheid van een erkend psycholoog.
5. Kandidaten wordt gevraagd referenties in te dienen bij hun sollicitatie. Indien de selectiecommissie informatie bij derden wil inwinnen, stelt zij de betreffende persoon hiervan vooraf in kennis. De beoogde informatie moet direct verband houden met de kandidaatstellingsprocedure en mag geen onevenredige inbreuk maken op de persoonlijke levenssfeer.
6. De selectiecommissie kan het bestuur, de eventueel zittende fractieleden en politieke bestuurders, en de beoogde lijsttrekker om advies vragen. De selectiecommissie eerbiedigt in dit gesprek de eventuele wens van de betreffende persoon dat zijn deelname aan de kandidaatstellingsprocedure in dit stadium nog niet bekend wordt gemaakt.

Communicatie over het advies van de selectiecommissie. Artikel 8.

1. Indien de selectiecommissie op enig moment besluit dat zij niet zal adviseren om iemand voor een plaats op de kandidatenlijst in aanmerking te laten komen, stelt zij de kandidaat hiervan gemotiveerd, schriftelijk in kennis. De selectiecommissie kan daarbij aangeven op welke terreinen de kandidaat zich naar het oordeel van de commissie zou moeten ontwikkelen.
2. In dien de selectiecommissie besluit dat zij zal adviseren om iemand voor een plaats op de kandidatenlijst in aanmerking te laten komen, stelt zij de kandidaat hiervan gemotiveerd, schriftelijk in kennis. De commissie geeft daarbij ook aan wat de geadviseerde positie is. Zij kan daarbij verder aangeven op welke terreinen de kandidaat zich naar haar oordeel zou moeten ontwikkelen. De kandidaat kan op dit moment nog kenbaar maken zich terug te trekken. Diens naam zal desgewenst niet in het rapport komen.

Advies over kandidatenlijst.

Artikel 9.

1. Uiterlijk vier maanden voorafgaande aan de dag van de verkiezingen, legt de selectiecommissie een advies over de kandidatenlijst voor aan het bestuur.
2. Het advies bevat ten minste:
  - a. een toelichting op het gevoerde proces,
  - b. een geadviseerde volgorde van de kandidatenlijst en
  - c. een motivatie daarvan.
3. De selectiecommissie kan in haar advies aangeven dat onderdelen ervan alleen ter informatie voor het bestuur zijn.
4. De selectiecommissie kan in haar advies meer personen voor een plaats op de kandidatenlijst in aanmerking laten komen dan het maximale aantal waaraan een kandidatenlijst conform de Kieswet is gebonden.
5. De inhoud van het advies is in dit stadium vertrouwelijk.

Voorstel voor kandidatenlijst.

Artikel 10.

1. Nadat het advies van de selectiecommissie aan het bestuur is voorgelegd, stelt het een voorstel voor de kandidatenlijst op.
2. Indien het bestuur het advies van de selectiecommissie in zijn geheel overneemt, kan het in de toelichting op zijn voorstel volstaan met een verwijzing naar het advies van de selectiecommissie. Indien het bestuur van het advies afwijkt, licht het dit toe.
3. Het bestuur kan in zijn voorstel meer personen voor een plaats op de kandidatenlijst in aanmerking laten komen dan het maximale aantal waaraan een kandidatenlijst conform de Kieswet is gebonden.
4. De inhoud van het voorstel voor de kandidatenlijst en van de eventuele toelichting daarop zijn in dit stadium vertrouwelijk.

Communicatie over het voorstel voor de kandidatenlijst.

Artikel 11.

Voor de bekendmaking van het voorstel voor de kandidatenlijst aan de vergadering, stelt het bestuur alle personen die in het advies voorkwamen, van hun positie op de voorgestelde kandidatenlijst gemotiveerd in kennis. Dit dient zowel mondeling als schriftelijk te gebeuren.

Terugtrekken.

Artikel 12.

Indien iemand zich uiterlijk een week voor de bekendmaking van de stukken als bedoeld in art. 13, lid 1, terugtrekt, kan desgewenst zijn naam uit die stukken worden weggelaten. Het terugtrekken dient schriftelijk te gebeuren.

Bekendmaking van de stukken aan de vergadering.

Artikel 13.

1. Uiterlijk drie maanden voorafgaande aan de dag van de verkiezingen, roept het bestuur de vergadering bijeen die de kandidatenlijst vaststelt. Bij de uitnodiging wordt geagendeerd:
  - a. het voorstel voor de kandidatenlijst met de eventuele toelichting daarop en
  - b. het advies van de selectiecommissie, uitgezonderd de onderdelen waarvan de selectiecommissie heeft aangegeven dat deze alleen ter informatie voor het bestuur zijn.
2. De bijeenroeping van de vergadering en de bekendmaking van de stukken vinden plaats conform de voor de betreffende vergadering geldende procedure.

Amendementen op het voorstel voor de kandidatenlijst.

Artikel 14.

Op het voorstel voor de kandidatenlijst kunnen amendementen worden ingediend, conform de voor de betreffende vergadering geldende procedure en met inachtneming van het volgende:

- a. een amendement kan slechts in behandeling worden genomen voor zover daarin wordt voorgesteld om een kandidaat die reeds op het voorstel voor de kandidatenlijst voorkomt, voor een andere positie te kandideren en
- b. een amendement wordt niet in behandeling indien de kandidaat die het betreft schriftelijk heeft aangegeven dat niet te willen.

Stemmingen over de kandidatenlijst.

Artikel 15.

1. Over iedere positie op de kandidatenlijst wordt gestemd, tenzij voor een bepaalde positie slechts een kandidaat is. In dat geval wordt hij door de voorzitter voor de betreffende positie verkozen verklaard.
2. De stemmingen beginnen bij de hoogste positie op de lijst, gevolgd door de tweede, enzovoort.
3. Indien voor een bepaalde positie meerdere kandidaten zijn, wordt de volgende procedure in acht genomen:
  - a. Een kandidaat is verkozen indien hij de volstrekte meerderheid van stemmen heeft gehaald.
  - b. Indien niemand de volstrekte meerderheid heeft verkregen, heeft een tweede stemming plaats.
  - c. Heeft dan opnieuw niemand de volstrekte meerderheid verkregen, dan vinden herstemmingen plaats, totdat hetzij één persoon de volstrekte meerderheid heeft verkregen, hetzij tussen twee personen is gestemd en de stemmen staken.
  - d. Bij herstemmingen, waaronder niet is begrepen de tweede stemming als bedoeld onder b, wordt telkens gestemd tussen de personen, op wie bij de voorafgaande stemming is gestemd, met uitzondering van de persoon, op wie bij die voorafgaande stemming het minst aantal stemmen is uitgebracht.
  - e. Is bij die voorafgaande stemming het minst aantal stemmen op meerdere personen uitgebracht, dan wordt door loting uitgemaakt, op wie van die personen bij de nieuwe stemming geen stemmen meer kunnen worden uitgebracht.
  - f. Wanneer bij een stemming tussen twee personen de stemmen staken, beslist het lot wie van beiden is gekozen.
4. Indien een kandidaat die door middel van een amendement voor een andere positie is gekandideerd, een stemming verliest, dan is hij ook kandidaat voor de volgende posities, tenzij de kandidaat anders beslist.

5. Indien een kandidaat door een aangenomen amendement op hogere positie terechtkomt, zakken zowel de kandidaat die aanvankelijk op die positie stond als de kandidaten die op de posities stonden tot aan die van de kandidaat die op een hogere positie is terechtgekomen, elk een plaats.
6. Voor het overige geldt inzake stemmingen hetgeen in de betreffende statuten en reglementen is bepaald.
7. De kandidaten die zijn verkozen op de posities die vallen binnen het maximum waaraan een kandidatenlijst conform de Kieswet is gebonden, zijn de kandidaten op de definitieve kandidatenlijst. Deze lijst wordt als zodanig in zijn geheel door de vergadering vastgesteld.
8. Eventuele overige kandidaten zijn reservekandidaten, op volgorde van de verkozen posities.

Communicatie over de positie op de kandidatenlijst en bewilliging.

Artikel 16.

1. Na de vaststelling van de kandidatenlijst, stelt het bestuur de kandidaten van hun definitieve positie op de kandidatenlijst op de hoogte.
2. Daarbij verzoekt het bestuur de kandidaten om in hun kandidaatstelling te bewilligen door middel van het ondertekenen van de Bewilligingverklaring.

Uitvallen kandidaten.

Artikel 17.

Indien de kandidatenlijst onvolledig wordt in geval van overlijden, verhuizen of bedanken van een kandidaat, is het bestuur bevoegd om de kandidatenlijst door opschuiving aan te vullen met reservekandidaten als bedoeld in art. 15, lid 8.

Inlevering kandidatenlijst.

Artikel 18.

Het bestuur draagt zorg voor het inleveren van de kandidatenlijst en de daarbij in te leveren stukken op de dag van kandidaatstelling.

Niet-periodieke verkiezingen.

Artikel 19.

1. In geval van niet-periodieke verkiezingen, vindt de kandidaatstelling zoveel mogelijk met inachtneming van dit reglement plaats, waarbij het bestuur, zodra de vermoedelijke dag van de verkiezingen bekend is, de termijnen vaststelt. De definitieve kandidatenlijst wordt in elk geval vastgesteld door de vergadering.
2. Het bestuur publiceert zo spoedig mogelijk de gewijzigde kandidaatstellingsprocedure.
3. Bij gemeentelijke herindeling is, als er sprake is van meerdere lokale afdelingen, de kandidaatstellingsprocedure een verantwoordelijkheid van de betreffende lokale afdelingen gezamenlijk.
4. Bij vervroegde verkiezingen voor de Tweede Kamer binnen een jaar na de laatstgehouden verkiezingen, kan het bestuur besluiten om dezelfde kandidatenlijst te hanteren als bij deze laatstgehouden verkiezingen.
5. In afwijking van het vorige lid, is het Landelijk Bestuur op schriftelijk verzoek van tenminste een zodanig aantal leden als omschreven staat in art. 15 lid 1 sub c van de statuten, verplicht tot het bijeenroepen van het Partijcongres om een nieuwe kandidatenlijst vast te stellen.

Klachten en vertrouwenskwesities.

Artikel 20.

1. Personen kunnen een eventuele klacht over het functioneren van de selectiecommissie, het bestuur of de vergadering, melden bij de regionale of landelijke geschillencommissie, die de klacht zal behandelen conform de geschillenregeling.
2. Indien een persoon in het selectieproces te maken heeft met niet-integere omgangsvormen, kan diegene desgewenst contact opnemen met één van de landelijke vertrouwenspersonen.

Hardheidsclausule.

Artikel 21.

Indien de toepassing van een of meerdere onderdelen van dit reglement zodanig uitwerkt dat het de ChristenUnie schaadt of beperkt, of op een andere manier tot onwenselijke of onredelijke uitkomsten leidt, dit ter beoordeling van het bestuur, dan kan het bestuur besluiten om van het betreffende onderdeel af te wijken. Het stelt de vergadering zo snel mogelijk van een dergelijke beslissing in kennis.

Onvoorziene gevallen.

Artikel 22.

In gevallen waarin dit reglement niet voorziet, beslist het bestuur. Het stelt de vergadering zo snel mogelijk van een dergelijke beslissing in kennis.